

Utredning

Motion från Vänsterpartiet (V) – Förbättrad färdtjänst

Innehåll

Gävle
KOMMUN

Gävle KOMMUN	1
Bakgrund	3
Yrkandesvar från enheten Skolskjuts och färdtjänst inom Samhällsbyggnadsnämnden	4
Yrkande 1	4
Yrkande 2	5
Yrkande 3	6
Yrkande 4	7
Yrkande 5	7
Yrkande 6	8
Yrkande 7	8
Slutsats	9

Bakgrund

Vänsterpartiet (V) har i Gävle kommuns kommunstyrelse inkommit med en motion om förbättrad färdtjänst. Ett missiv har därefter skickats till Samhällsbyggnadsnämnden i Gävle kommun med en begäran om yttrande i ärendet.

Vänsterpartiet anför i sin motion att färdtjänstkunderna ska känna sig säkra på att:

- *"Man vet vad som gäller – regler och bestämmelser ska vara tydliga för både kund och anordnare, det måste finnas tydliga rutiner och dessa ska följas.*
- *Likvärdighet – alla kunder ska ha samma möjlighet att använda tjänsten och alla ska behandlas likvärdigt.*
- *Det är tryggt – du ska känna dig säker på att färdtjänsten hämtar dig vid överenskommet klockslag på den adress du uppgivit".*

Vidare uppger Vänsterpartiet att det i Gävle i vissa lägen får anses vara tveksamt om färdtjänsten kan anses vara av god kvalitet. Flera olika argument för det påståendet presenteras; bland annat att det är brist på vissa typer av färdtjänstfordon, vilket leder till krav på långa tidsfrister för bokning och avbokning. Det framgår också att det inte sällan sker förseningar i färdtjänsttrafiken och att det inte finns någon resegaranti såsom det finns i till exempel Stockholm.

Slutligen framför Vänsterpartiet att de förstår att Gävle kommun inte själva kan ta beslut runt allt som rör färdtjänstens bestämmelser, då vissa regler ligger på Region Gävleborgs ansvar. Vänsterpartiet yrkar dock att kommunen, i den mån det går att fatta beslut och i övrigt för en tydlig dialog med regionen om följande förbättringar i färdtjänsten:

1. *"Regionen har idag hårdare regler än tidigare som gör att man kan 'straffa ut sig' vid t.ex upprepade avbokningar. Ingen hänsyn tas till att upprepade och/eller sena avbokningar mycket väl kan bero på personens funktionshinder. Här måste en viss flexibilitet införas där man ser till orsaken till avbokning och om detta kan anses ha 'giltig' orsak.*
2. *Vi vill se införande av maxtaxa/högekostnadsskydd för färdtjänst. Idag finns det bara en maxtaxa för resor till och från arbetsplatsen. Om vi vill att funktionsnedsatta personer ska kunna ha en rik och givande fritid måste vi säkerställa att de också ges möjlighet att deltaga i t.ex föreningsliv och olika sammankomster, utan att det leder till kostnader som vida överstiger de som*

icke funktionsnedsatta har för samma typ av fritidsaktiviteter. Det är också en demokratifråga: funktionsnedsatta ska ha samma möjlighet som alla andra att t.ex engagera sig i ett politiskt parti, en fackförening eller en intresseförening.

3. *Tiden för bokning och avbokning ändras från 90 minuter till 30 minuter*
4. *En resegaranti införs som möjliggör bokning av annat färdmedel vid betydande försening (mer än 20 minuter) och att kund inte faktureras för 'bomresa' som beror på försening hos färdtjänsten.*
5. *Rutinerna kring fakturering uppdateras så kunden faktureras månadsvis istället för att behöva hantera kontanter, kort eller swish direkt i bilen.*
6. *Resor inom annan kommun sker genom betalningsförbindelse mellan Gävle kommun och vistelsekommunen och faktureras i ordinarie månadsfaktura.*
7. *Fler taxibolag ges uppdraget att köra färdtjänst så att fler bilar finns i systemet".*

Yrkandesvar från enheten Skolskjuts och färdtjänst inom Samhällsbyggnadsnämnden

Yrkande 1

Det stämmer att reglerna för färdtjänsten i Gävle kommun och i hela övriga länet förändrats till viss del i och med Samhällsbyggnadsnämndens antagande av reviderade tillämpningsanvisningar för färdtjänst. Den senaste revideringen skedde under år 2022–2023 och har godkänts av alla länets kommuner, inklusive Gävle kommun genom samhällsbyggnadsnämnden den 2023-09-27. En av de viktigaste förändringarna i denna revidering var att rubriken "återkallelse av tillstånd" lades till och att den innehåller fem punkter med föreskrifter och villkor som färdtjänstresenärer behöver följa för att inte riskera att få sitt färdtjänsttillstånd återkallat. Anledningen till att detta lades till är för att det i praxis visat sig vara väldigt svårt för kommuner i Sverige att återkalla ett färdtjänsttillstånd trots att en färdtjänstresenär betett sig mycket olämpligt och farligt vid färdtjänstresor. I förvaltningsdomstolarna konstaterades att en kommun endast har rätt att återkalla ett färdtjänsttillstånd om kommunen kan bevisa att en färdtjänstkund brutit mot kommunens föreskrifter och villkor för färdtjänst, och dessa villkor behöver kommunen själv ha tagit fram i sina kommunala riktlinjer/tillämpningsanvisningar för färdtjänst. Gävle kommun (och hela övriga Gävleborgs län, eftersom alla kommuner i Gävleborg har samma kommunala riktlinjer/tillämpningsanvisningar) saknade dock sådana föreskrifter, vilket innebar att vi

vid en återkallelse av färdtjänsttillstånd skulle riskera att få beslutet upphävt av högre instans om beslutet skulle komma att överklagas av färdtjänstkunden. Allvarliga överträdelser eller kränkningar orsakade av kunder som skulle innebära återkallelse av tillstånd är ovanliga, men de har skett och det är viktigt att kommunen (som en sista utväg) har den lagliga rätten att kunna återkalla ett färdtjänsttillstånd om någonting sådant skulle inträffa igen i framtiden.

I en av de fem föreskrifterna som i dagsläget finns i Gävle kommuns tillämpningsanvisningar/kommunala riktlinjer för färdtjänst står det "återkallelse av färdtjänsttillstånd kan föranledas av följande: (...) upprepade tillfällen av sent avbokade resor och/eller icke avbokade resor". Det här innebär inte att en färdtjänstresenär i Gävle kommun kommer få sitt färdtjänsttillstånd återkallat bara för att den råkar göra några sena avbokningar eller missar att avboka sina färdtjänstresor. Det förtydligades också av föredragande tjänsteperson vid Samhällsbyggnadsnämndens antagande av tillämpningsanvisningarna den 2023-09-27. Syftet med föreskriften är att kommunen ska ha en möjlighet att kunna återkalla ett färdtjänsttillstånd vid ett uppenbart missbruk av en kunds färdtjänsttillstånd om det skulle vara så att en kund på ett systematiskt sätt missbrukar sitt färdtjänsttillstånd till att göra avbokningar och bomresor som leder till stora onödiga kostnader för kommunen och stora störningar i färdtjänsttrafiken. Vi talar i dessa fall om någonting som ytterst sällan sker och det kommer inte att drabba den genomsnittliga färdtjänstresenären. Att bomresor och sena avbokningar sker då och då är ingen större fara i det här sammanhanget och kommer inte föranleda någon återkallelse av tillstånd. Till sist kan det också tilläggas att en återkallelse av ett färdtjänsttillstånd inte får beslutas av en enskild tjänsteperson på kommunen utan det beslutet får bara Samhällsbyggnadsnämnden i Gävle kommun fatta.

Yrkande 2

Frågan om maxtaxa för färdtjänst har tagits upp i Samhällsbyggnadsnämnden i Gävle kommun tidigare av Moderaterna (M). Den utredning som gjordes då visade att en maxtaxa för färdtjänstresenärer i Gävle kommun skulle innebära både kostnadsökningar och organisatoriska svårigheter, då debitering och fakturering av färdtjänstresor i dagsläget administreras av X-Trafik under Region Gävleborg. I dagsläget betalar färdtjänstkunderna för sina färdtjänstresor genom en subventionerad egenavgift. Den betalningen sker direkt i färdtjänstfordonet vid resa. Det här förfarandet

ser lika ut i hela länets kommuner och alla kommuner i länet faktureras varje månad av X-Trafik för de färdtjänstresor som görs där kommunerna står för de faktiska resekostnaderna minus de egenavgifter färdtjänstkunderna betalat vid sina resor. Egenavgiften ligger i dagsläget på 65 kronor för en vuxen färdtjänstresenär för en enkel resa i en zon. Ju fler zoner en resenär behöver korsa för sin resa, desto dyrare blir egenavgiften. Hela länet är indelat i olika färdtjänstzoner och egenavgiften ser likadan ut för hela länets resenärer. Detta innebär också att en färdtjänstresenär i Gävle kommun kan nyttja sitt färdtjänsttillstånd för att resa inom hela länet. En resa mellan Gävle och Hudiksvall kostar som jämförelse 295 kronor för en vuxen färdtjänstresenär och korsar då 10 zoner.

Om en resenär reser mycket kan det givetvis bli en stor kostnad med alla egenavgifter som betalas under en månad. Det går dock att ansöka om merkostnadsersättning från Försäkringskassan för till exempel egenavgifter för färdtjänst. I Gävle kommun och i övriga länets kommuner har färdtjänstresenärer möjlighet att ansöka om det som kallas för "arbetsresor". I färdtjänstssammanhang innebär arbetsresor att en färdtjänstkund har tillåtelse att resa obegränsat mellan sin bostad och arbetsplatsen till en fast kostnad varje månad. Denna kostnad motsvarar kostnaden för en 30-dagarbiljett för samma antal zoner med linjebuss hos X-Trafik. Anledningen till att resor till arbetet finns med i denna typ av "maxtaxa" är för att dessa resor inte får begränsas till antalet. Det framgår av förarbetena till 9 § Lagen om färdtjänst (1997:736). Högsta förvaltningsdomstolen har i ett avgörande från 2010 (2008–8428) konstaterat att färdtjänstresor till fritids-, motions-, och rekreationsaktiviteter inte är att betrakta som väsentliga resor i lagens mening - även om de ger möjlighet till förbättrade livsvillkor. Det är mot bakgrund av dessa förarbeten och domar som resor till föreningsaktiviteter inte finns med i undantaget för arbetsresor.

Yrkande 3

Tiden för avbokning är i dagsläget satt till 90 minuter. Den avbokningsregeln gäller inte bara i Gävle kommun utan i hela länets kommuner. Tanken med avbokningsregeln är att anropstrafiken ska få så bra förutsättningar som möjligt att kunna omdirigera taxitrafiken vid en avbokning. I och med det samarbete Gävle kommun har med regionen innebär det att hela Gävleborgs läns kommuner har samma upphandlade taxibolag för färdtjänstresor. Det innebär också att alla länets kommuner delar på den upphandlade taxiflotta som finns. I rusningstider kan det vara väldigt svårt att få fram

tillgängliga taxibilar som är upphandlade och godkända att köra färdtjänstresor och därför är det viktigt att bokningar görs med så god framförhållning som möjligt och detsamma gäller även avbokningarna. En del färdtjänstresor samordnas också mellan färdtjänstkunder, så att flera kunder reser med samma taxi. Detta ställer också stora krav på att bokningar och avbokningar görs med så god marginal som möjligt för att undvika extra trafikeringskostnader och förseningar.

Yrkande 4

En resegaranti är ett exempel på förslag som skulle kunna lyftas i det samarbetsforum som Gävle kommun deltar i tillsammans med X-Trafik och övriga länets kommuner för den anropsstyrda trafiken.

Slutligen är det värt att tillägga att Gävle kommun inte längre debiterar sina färdtjänstkunder för sent avbokade resor eller uteblivna resor, så kallade "bomresor". Det gjordes på försök under år 2023 men avslutades efter ungefär 6 månader. Sedan dess har inga fler bomresor eller sent avbokade resor debiterats färdtjänstkunderna i Gävle kommun. Det finns dock andra kommuner i länet som debiterar sina kunder för bomresor och sent avbokade resor månadsvis.

Yrkande 5

Rutinerna kring fakturering ser i dagsläget likadana ut för alla länets kommuner, inklusive Gävle kommun. Alla kommuner faktureras för sina färdtjänstkostnader månadsvis och färdtjänstkunderna betalar sina egenavgifter i taxibilarna vid resetillfällena. I den fakturering för färdtjänst som Gävle kommun mottar från X-Trafik varje månad ingår inte bara den faktiska kostnaden för alla taxiresor som gjorts av färdtjänstresenärerna (minus den egenavgift färdtjänstkunderna betalat vid sina resor), utan även administrativa kostnader och licenskostnader för den programvara som X-Trafik och alla länets kommuner använder för att handlägga ansökningar om färdtjänst, utfärda färdtjänstillstånd samt för att samordna och boka taxiresor för färdtjänstkunderna. Om alla egenavgifter i stället skulle debiteras i efterhand via faktura skulle det innebära en större administrering av fakturor hos X-Trafik, vilket troligtvis skulle innebära ökade omkostnader för färdtjänsten.

Yrkande 6

Resor i annan kommun, ofta förkortat "RIAK", är en lösning som ser ut på olika sätt i olika kommuner runt om i Sverige. Det finns ingen övergripande lagstiftning kring hur reglerna för dessa resor ska se ut, utan det är upp till varje kommun att själv avgöra hur regler och tillgänglighet av fordon ser ut. Resor i annan kommun innebär att en person som är färdtjänstberättigad i sin folkbokföringskommun kan använda sin rätt till färdtjänst vid tillfälliga besök i andra kommuner i Sverige.

Det praktiska tillvägagångssättet ser dock väldigt olika ut; i vissa kommuner får färdtjänstkunder ett antal biljetter att nyttja för detta ändamål i andra kommuner i Sverige. I Gävle kommun (och övriga Gävleborgs läns kommuner) får färdtjänstkunder i stället boka privat taxi och därefter skicka in sina kvitton till kommunen som sedan ersätter kunden för de kostnader som överstiger egenavgiften. I Gävle kommun är egenavgiften för resor i annan kommun 50 % av taxikostnaden. Det är dock svårt att ställa krav på andra kommuner i just dessa fall; en färdtjänstkund från Gävle kommun som är på besök i exempelvis Stockholm kan inte förvänta sig att få boka färdtjänst-taxi på samma sätt som de inhemska färdtjänstkunderna i Stockholm kan, utan är då hänvisad till att boka privat taxi som inte nödvändigtvis är utbildad i färdtjänstresor och inte heller kanske kan uppfylla de krav på tillgänglighet och utrustning som finns i kundens hemkommun. Det kan också vara ännu svårare för färdtjänstkunder som är beroende av att resa med specialfordon att kunna boka sådana vid tillfälliga besök i en annan kommun och priserna blir ofta betydligt dyrare mot för den subventionerade egenavgift de betalar för färdtjänstresor med specialfordon i sin hemkommun. I Region Dalarna behöver dock Gävle kommun upprätta en betalningsförbindelse i förväg om en färdtjänstberättigad kund på besök i Dalarnas län vill boka specialfordon för resor i annan kommun. Det är dock ett undantag och i de flesta kommuner och län i Sverige är det helt upp till kunderna själva att hitta taxibilar eller specialfordon att boka privat för att kunna resa som färdtjänstbehövande på tillfälligt besök.

Yrkande 7

Då Gävle kommun inte sköter sin egen drift av färdtjänsten, utan har överlåtit den skötseln med länets övriga kommuner till X-Trafik inom Region Gävleborg, har vi inom Gävle kommun inte någon direkt kontroll över den anropsstyrda trafiken som färdtjänsten använder. Det innebär att upphandling av taxibolag, bokning, trafikstyrning och hantering av incidenter sköts av X-Trafik. Det är alltså X-Trafik som upphandlar

alla de taxibolag som bokningar skickas till när en kund inom Gävle kommun ringer in och beställer en färdtjänstresa. X-Trafik ställer en hel del krav i sina upphandlingar av taxibolag för färdtjänsttrafiken; bland annat ska alla chaufförer som genomför färdtjänstuppdrag genomgå en särskild utbildning innan de tar sådana uppdrag. I denna utbildning får de bland annat lära sig om vilka serviceskyldigheter som finns och vilket uppförande en chaufför ska ha i gentemot sina färdtjänstkunder. Vidare ställs också krav på vilka bilar som taxibolagen får använda för färdtjänstuppdragen, olika miljökrav samt vilken utrustning de ska ha med sig för att vara tillgänglighetsanpassade.

Att det borde finnas ännu fler taxibolag och utbildade chaufförer för färdtjänsttrafiken är någonting som givetvis vore bra för alla parter. Men problemet är att det redan finns väldigt många upphandlade taxibolag i Gävleområdet för färdtjänsttrafik och ska ännu fler kunna ingå i framtida upphandlingar behöver i så fall kanske upphandlingskraven sänkas med risk för att det då får negativa konsekvenser för våra färdtjänstkunder.

De fordon som används i färdtjänsttrafiken ska också samtidigt användas till skolskjutsresor, sjukresor och övriga omvårdnadsresor, vilket innebär att det vid vissa tider på dygnet kan vara lång väntetid och högt tryck på vissa typer av fordon. Det blir en naturlig följd av att få resurser (chaufförer med särskild utbildning i fordon med krav på bland annat tillgänglighet) efterfrågas på flera olika håll samtidigt.

Slutsats

En del av de yrkanden Vänsterpartiet kommer med skulle vara möjliga för Gävle kommun att föra dialog med Region Gävleborg kring. Exempel på dessa är resegaranti, förkortade tider för avbokning, fakturering av färdtjänstresor och att Gävle kommun får en större möjlighet att påverka upphandlingen av taxibolag för färdtjänsttrafiken. Andra uppgifter i yrkandena, såsom regler för återkallelse av tillstånd samt fakturering av bomresor, har förhoppningsvis kunnat förtydligas genom denna utredning. Maxtaxa inom färdtjänst i Gävle kommun har redan utretts och resultatet av den utredningen presenterades för nämnden på samhällsbyggnadsnämnden sammanträde 2024-03-20 utifrån en tidigare motion från Moderaterna (M).

Med vänliga hälsningar,

Oscar Olsén
Färdtjänstutredare
Skolskjuts och färdtjänst
Verksamhetsservice
Livsmiljö Gävle
Gävle kommun